

**Zodpovednosť konateľa za škodu spôsobenú spoločnosťou nesprávnym
rozhodnutím**

***Liability of managing director for damage caused to the company by wrong
decision***

JUDr. Nikola Jurčeková

advokátska kancelária HMG LEGAL, s.r.o.

Anotácia

Príspevok sa zaoberá postavením konateľa ako štatutárneho orgánu spoločnosti s ručením obmedzeným so zameraním na jeho zodpovednosť za škodu spôsobenú spoločnosti pri výkone jeho funkcie. Autorka poukazuje najmä na predpoklady vzniku zodpovednosti za škodu, pričom osobitnú pozornosť venuje liberačným dôvodom. Autorka sa v príspevku okrajovo zmieňuje aj o prípadnej trestnoprávnej zodpovednosti konateľov.

Annotation

The paper deals with the position of the managing director as a statutory body of a limited liability company focusing on his liability for damage caused to the company during performance of his function. The author points out in particular the assumptions of liability for damage, paying particular attention to the liberation reasons. The author marginally mentions the possible criminal liability of the managing directors.

Kľúčové slová

konateľ, štatutárny orgán, zodpovednosť za škodu, liberačné dôvody, trestnoprávna zodpovednosť

Key words

managing director, statutory body, liability for damage, liberation reasons, criminal liability

Úvod

Súčasťou každého podnikania je podnikateľské riziko, ktoré môže viesť tak k úspechu ako aj k neúspechu v podnikaní. V prípade kapitálových obchodných spoločností je nositeľom tohto podnikateľského rizika síce samotná obchodná spoločnosť, ktorá za svoje záväzky zodpovedá celým svojím majetkom, nepriaznivé následky však hrozia aj konateľom či členom predstavenstva, ak porušia svoje povinnosti pri výkone funkcie štatutárneho orgánu, a to predovšetkým v podobe **zodpovednosti za škodu**, vylúčiť nemožno dokonca ani trestnoprávnu zodpovednosť.

Konateľ, ako štatutárny orgán spoločnosti s ručením obmedzeným, sa tradične spája s oprávnením prejavovať vôľu spoločnosti navonok, tzn. konať v mene spoločnosti. Tento prístup vychádza zo všeobecnej definície štatutárneho orgánu v ust. § 20 ods. 1 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého sú

štatutárnymi orgánmi tí, ktorí sú zmluvou o zriadení právnickej osoby, zakladacou listinou alebo zákonom oprávnení robiť právne úkony právnickej osoby vo všetkých veciach.

Pôsobnosť konateľa spoločnosti s ručením obmedzeným však netvorí len vonkajšia pôsobnosť, popri oprávnení konať v mene spoločnosti navonok voči tretím osobám rozhodujú konatelia aj o obchodnom vedení spoločnosti smerom dovnútra (vnútorná spoločnosť). Pojem obchodné vedenie nie je síce zákonom definované, avšak právnou teóriou či judikatúrou sa vykladá ako organizácia a riadenie podnikateľskej činnosti, vrátane rozhodovania o jej podnikateľských zámeroch^[1] alebo ako rozhodovanie o otázkach organizačného charakteru, o technických otázkach, o veciach vnútornej prevádzky podniku, o podnikateľskom zámere spoločnosti a podobne.^[2] Následkom rozhodnutia uskutočneného v rámci obchodného vedenia je napríklad uzavretie konkrétnej zmluvy, pri ktorom konatelia využívajú druhú zložku ich pôsobnosti – konanie v mene spoločnosti navonok. Nie na každé rozhodnutie o obchodnom vedení však nadväzuje konanie menom spoločnosti, ale len na to, pri realizácii ktorého je nutný právny úkon vo vzťahu k tretím osobám.^[3]

Bez ohľadu na to, či sú v mene spoločnosti oprávnení konať konatelia samostatne, ust. § 134 Obchodného zákonníka kogentne ustanovuje, že na rozhodnutie o obchodnom vedení spoločnosti sa vyžaduje súhlas väčšiny konateľov, ak spoločenská zmluva neurčuje vyšší počet hlasov. Práve z dôvodu, že konatelia sú tí, ktorí prijímajú väčšinu podnikateľských rozhodnutí, napr. či vstúpia do určitého záväzkového vzťahu, môže sa stať, že práve následkom ich konania, či opomenutia konania (nekonania) môže vzniknúť spoločnosti škoda.

Predpoklady vzniku zodpovednosti za škodu

Zodpovednosť konateľa za škodu spôsobenú spoločnosti je koncipovaná ako objektívna zodpovednosť, t. j. bez ohľadu na zavinenie, s možnosťou liberácie, t. j. oslobodenia/zbavenia sa zodpovednosti z dôvodov, ktoré pomenúva zákon. Na vznik zodpovednosti za škodu sa vyžaduje kumulatívne splnenie nasledujúcich podmienok:

1. porušenie právnej povinnosti konateľa;
2. vznik škody;
3. príčinná súvislosť medzi vznikom škodu a porušením právnej povinnosti konateľa.

Pre vznik zodpovednosti za škodu môže byť porušená akákoľvek právna povinnosť zo strany konateľa, avšak najčastejšie sa vznik zodpovednosti konateľov za škodu spôsobenú spoločnosti spája s porušením ich základnej povinnosti uloženej ust. § 135a Obchodného zákonníka, a síce – vykonávať svoju pôsobnosť s odbornou starostlivosťou a v súlade so záujmami spoločnosti a všetkých jej spoločníkov. Povinnosť konať s odbornou starostlivosťou sa vzťahuje tak na rozhodovanie o obchodnom vedení ako aj na konanie menom spoločnosti.^[4]

Povinnosť konať s odbornou starostlivosťou

Zákomom pomerne vágne formulovaná povinnosť *konať s odbornou starostlivosťou* je bližšie vykladaná v rozhodovacej praxi súdov a v právnej teórii. V zmysle uvedeného možno odbornú starostlivosť vymedziť ako očakávanú mieru informovanosti a odbornosti, na základe ktorej konateľ vykonáva svoju

funkciu odo dňa jej vzniku až do jej zániku. To však neznamená, že informovanosť a odbornosť sa spája s individuálnymi vlastnosťami konkrétneho konateľa, keďže je zrejmé, že konateľ nemôže mať znalosti a skúsenosti vo všetkých oblastiach. Ak však konateľ v určitej oblasti nemá potrebné znalosti a skúsenosti, pre zachovanie odbornej starostlivosti je nevyhnutné zabezpečiť si externú odbornú pomoc od iného odborne zdatného (starostlivého) subjektu.^[5]

Judikatura Najvyššieho súdu ČR napríklad konštatuje, že konanie s odbornou starostlivosťou je také konanie, pri ktorom konateľ uskutočňuje právne úkony týkajúce sa spoločnosti zodpovedne a svedomito a rovnakým spôsobom, akoby išlo o jeho vlastný majetok. Takáto starostlivosť zahŕňa aj starostlivosť o majetok nielen v tom zmysle, aby nevznikala škoda na majetku jeho úbytkom či znehodnocovaním, ale aby bol majetok zhodnocovaný a rozmnožovaný v maximálnej možnej miere, aká je momentálne dosiahnuteľná.^[6]

V praxi sa napríklad pomerne často stretávame so situáciou, kedy jeden z troch konateľov uzavrie zmluvu za spoločnosť tak, že ju podpíše sám – v súlade s ustanoveným spôsobom konania menom spoločnosti, avšak bez toho, aby jeho konaniu predchádzalo hlasovanie všetkých konateľov, resp. neexistuje zápisnica o takomto hlasovaní. V takom prípade je podľa nášho názoru pomerne problematické preukázať, že rozhodnutie o uzavretí zmluvy bolo prijaté v súlade s ust. § 134 Obchodného zákonníka **väčšinou konateľov**, čo už samo osebe má, podľa nášho názoru, za následok porušenie povinnosti konateľa konať s odbornou starostlivosťou.

Povinnosť lojality

Povinnosť konať v súlade so záujmami spoločnosti a všetkých jej spoločníkov je druhou základnou povinnosťou konateľa, ktorá zakazuje konateľovi uprednostňovať, či zohľadňovať pri výkone svojej funkcie osobné či iné záujmy a ukladá mu povinnosť vykonávať funkciu v prospech spoločnosti.

Právna teória považuje za súčasť povinnosti lojality aj *zákaz konkurencie*^[7], ktorý úzko súvisí s konfliktom záujmov a povinnosťou mlčanlivosti. Obchodný zákonník v ust. § 136 taxatívne vymenúva, aké konania považuje za porušenie zákazu konkurencie, v krátkosti ich možno označiť za konfliktné situácie, v ktorých je konflikt záujmov pravdepodobný, a ktoré z tohto dôvodu zákon priamo zakazuje. Nemôžeme však vylúčiť ani takú situáciu, pri ktorej pôjde o porušenie zákazu konkurencie napriek tomu, že ho takto zákon výslovne neoznačuje – v praxi je totiž možné nekonať v súlade so zákazom konkurencie, ale nájsť iné spôsoby ako dosiahnuť rovnaké následky. Takéto konanie by malo byť potom subsumované pod všeobecnú povinnosť správať sa k spoločnosti lojálne.

Následky porušenia zákazu konkurencie sú v zmysle ust. § 65 Obchodného zákonníka rôzne, buď právo spoločnosti požadovať vydanie prospechu z obchodu, pri ktorom bol porušený zákaz konkurencie, alebo prevedenie tomu zodpovedajúcich práv na spoločnosť, ako aj vznik práva na náhradu spôsobenej škody. V prípade porušenia zákazu konkurencie však nemožno vylúčiť ani trestnoprávnu zodpovednosť, nakoľko osoba povinná dodržiavať zákaz konkurencie, sa môže v prípade, ak tým spôsobí škodu vo výške aspoň 2.660 €, dopustiť trestného činu porušovania zákazu konkurencie, za ktorý môže byť páchatelovi uložený trest odňatia slobody na šesť mesiacov až tri roky a v prípade kvalifikovanej skutkovej podstaty (v prípade spôsobenia škody veľkého rozsahu, t. j. 133.000 €) až na dva roky až osem rokov.

Záverom môžeme k zákazu konkurencie konštatovať, že konateľ je vždy povinný sledovať záujem spoločnosti, pričom povinnosť lojality by mala byť zároveň aj prostriedkom na riešenie konfliktu záujmov.

Právo na podnikateľský omyl

Povinnosť konať s odbornou starostlivosťou a povinnosť lojality spolu úzko súvisia a niektorí autori^[8] považujú povinnosť lojality len za súčasť povinnosti konať s odbornou starostlivosťou. S týmto názorom sa stotožňujeme, nakoľko nie je podľa nášho názoru možné konať s odbornou starostlivosťou, ak konanie zohľadňuje záujmy iného subjektu ako je spoločnosť.

V rovnakom duchu upravuje Obchodný zákonník aj tzv. právo na podnikateľský omyl, ktoré patrí výlučne tomu konateľovi, ktorý konal s odbornou starostlivosťou a v dobrej viere, že koná v záujme spoločnosti. Najvyšší súd SR v tejto súvislosti uviedol, že týmto mechanizmom právnej úpravy zákonodarca ponecháva konateľom tzv. právo na omyl pri rozhodovaní, nakoľko vecná správnosť rozhodnutia závisí od mnohých okolností a bez splnenia ďalších podmienok nemôže ísť automaticky na vrub konateľov.^[9] Za právo na podnikateľský omyl označuje právna veda a rozhodovacia prax súdov prvý liberačný dôvod, ktorým sa konateľ zbaví zodpovednosti za škodu.

V zmysle ust. § 135a ods. 3, 1. veta Obchodného zákonníka platí, že: „Konateľ nezodpovedá za škodu, ak preukáže, že postupoval pri výkone svojej pôsobnosti s odbornou starostlivosťou a v dobrej viere, že koná v záujme spoločnosti.“

Ako už bolo povedané – riziko podnikania, resp. riziko neúspechu pri podnikaní, nesie spoločnosť, a toto nemôže byť prenesené na konateľa. Konateľ teda nenesie automaticky zodpovednosť za škodu vzniknutú ním prijatým rozhodnutím, ktoré nie je správne a spoločnosti neprinesie želaný úspech. Svojej zodpovednosti sa zbaví, ak preukáže, že konal s odbornou starostlivosťou a súčasne v dobrej viere, že koná v záujme spoločnosti. Vo vzťahu k vyššie rozoberanej povinnosti lojality možno zároveň konštatovať, že pri porušení lojality konateľa sa podnikateľský omyl nepripúšťa, pričom však ani samotná lojalita nepostačuje na zbavenie sa zodpovednosti za škodu, ak sa nepreukáže splnenie povinnosti konateľa konať s odbornou starostlivosťou.

Záver

Hranica medzi porušením konateľových povinností a dodržaním odbornej starostlivosti spolu s dobrou vierou, že konateľ konal v záujme spoločnosti je v praxi veľmi tenká, a jej určenie je problematické. Ako vyplýva z vyššie uvedeného rozboru, konateľ má právo na podnikateľský omyl, avšak vychádzajúc zo zákonného znenia príslušných ustanovení, dôkazné bremeno je na konateľovi, ktorý musí preukázať existenciu liberačného dôvodu.

Opakovane dávame do pozornosti, že v prípade porušenia povinnosti konať s odbornou starostlivosťou, či povinnosti lojality nie je vylúčená ani trestnoprávna zodpovednosť, pričom do úvahy prichádza predovšetkým trestný čin porušovania povinnosti pri správe cudzieho majetku, ktorého objektívna stránka spočíva, okrem iného, aj v porušení všeobecne záväzným právnym predpisom ustanovenej povinnosti spravovať cudzí majetok, ku ktorej patrí aj povinnosť konať s odbornou starostlivosťou. Pre

naplnenie skutkovej podstaty tohto trestného činu však musí byť dané úmyselné zavinenie a spôsobená „malá škoda“, t. j. škoda aspoň vo výške 266 €.

Použité informačné zdroje:

DURAČINSKÁ, Jana: *Riadenie spoločnosti v kríze*. In: *Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2016*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2016. ISBN: 978-80-7160-427-3

HUSÁR, J.: *Účinnosť sankcií za porušenie zákazu konkurencie v obchodných spoločnostiach*. In: *Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings*. I. edition. Brno: Masaryk University, 200. ISBN: 978-80-210-4990-1

JABLONKA B.: *Odborná starostlivosť z pohľadu povinnosti štatutára pri výkone funkcie*. In: *Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2016*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2016. ISBN: 978-80-7160-427-3

MAMOJKA, M. a kol.: *Obchodný zákonník. Veľký komentár. 1. zväzok*. Bratislava: EUROKÓDEX, s. r. o., 2016. ISBN: 978-80-8155-065-2

PATAKYOVÁ, M. a kol.: *Obchodný zákonník. Komentár*. 5. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2016. ISBN: 978-80-89603-46-6

Rozsudok Najvyššieho súdu ČR zo dňa 25.08.2004, spis. zn.: 29 Odo 479/2003

ŠTENGLOVÁ, I. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN: 978-80-7400-055-3

Uznesenie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 27.03.2008, spis. zn.: 5 Tdo 1412/2007

Uznesenie Najvyššieho súdu SR zo dňa 19.02.2009, spis. zn.: 1 Obo 16/2008

Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

Poznámky pod čiarou

[1] Rozsudok Najvyššieho súdu ČR zo dňa 25.08.2004, spis. zn.: 29 Odo 479/2003

[2] PATAKYOVÁ, M. a kol.: *Obchodný zákonník. Komentár*. 5. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2016. ISBN: 978-80-89603-46-6. s. 589

[3] ŠTENGLOVÁ, I. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN: 978-80-7400-055-3. s. 435

[4] JABLONKA B.: *Odborná starostlivosť z pohľadu povinnosti štatutára pri výkone funkcie*. In: *Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2016*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2016. ISBN: 978-80-7160-427-3

[5] MAMOJKA, M. a kol.: *Obchodný zákonník. Veľký komentár*. 1. zväzok. Bratislava: EUROKÓDEX, s. r. o., 2016. ISBN: 978-80-8155-065-2. s. 539

[6] Uznesenie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 27.03.2008, spis. zn.: 5 Tdo 1412/2007

[7] Napríklad: HUSÁR, J.: *Účinnosť sankcií za porušenie zákazu konkurencie v obchodných spoločnostiach*. In: *Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings*. I. edition. Brno: Masaryk University, 200. ISBN: 978-80-210-4990-1

[8] Napríklad: DURAČINSKÁ, Jana: *Riadenie spoločnosti v kríze*. In: *Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2016*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2016. ISBN: 978-80-7160-427-3

[9] Uznesenie Najvyššieho súdu SR zo dňa 19.02.2009, spis. zn.: 1 Obo 16/2008